

Hur lagar och förordningar kommer till

Sten Palmgren

Några historiska milstolpar

- Medeltidens landskapslagar, stadslagar, 1734 års lag, 1809-1917
- Det nordiska lagstiftningssamarbetet
- Lagstiftningens roller (stabilitet/instrument för samhällsutveckling)
- Välfärdsstatens framväxt och skyddet av de svagare medför att antalet lagar ökar
- EES-avtalet 1994
- EU-medlemskapet 1995
- Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter (Europakonventionen) (1989)
- ”Grundrättighetsreformen” 1995
- Grundlagen 2000

Det gamla lagspråket

Dalalagen *Om stöld av säd*

För åkrar är gårdsgård vägg och himmel tak.
Stjäl någon säd ute på åkrar, blir han tagen på
bar gärning och slår man ett band kring hans
hals, då skall han antingen lösa sig med fyrtio
marker eller vara mat för sten och strand.

Byggninga Balk

21 kap. Om Bi

Flyga bi bort i annars skog, och följer ägaren
them til stock och hol, märker samma trä, och
gifver thet byamän tillkänna; hafve ingen våld
honom them förtaga.

Lagstiftningsinitiativ

- Regeringsprogram
- Lagstiftningsprogram
- (Statsrådets + ministeriernas projektlistor)
- Initiativ av enskilda och av organisationer
- Genomförande av EU-lagstiftning och andra internationella förpliktelser (fördrag)

Lagberednings- processen

Initiativ och förberedande utredningar
(esivalmistelu)

- Egentlig beredning
- Remiss och hörande
- Fortsatt beredning (jatkovalmistelu)
- Laggranskning
- Föredragning i statsrådet och för presidenten
- Riksdagsbehandling
- Stadfästelse och publicering

Lagberedningen – organisationen och förfarandet

Lag om statsrådet 28.2.2003/175, reglemente för statsrådet
3.4.2003/262

- Arbetsgrupper, kommissioner, kommittéer
- Tjänstemannaberedning
- Sektorministeriernas roll
- Justitieministeriets roll
 - remissinstans
 - laggranskning (SrRegl 30 §)
- Statsrådets utskott
 - Utrikes- och säkerhetspolitiska utskottet (ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta)
 - Finansutskottet (raha-asiain valiokunta)
 - Finanspolitiska utskottet (talouspoliittinen valiokunta)
 - EU-ministerutskottet (EU-ministerivaliokunta)
 - Riksdagsbehandlingen

Lagar och ändringslagar

Vägtrafiklagen (267/1981)

Enligt 87 § (989/1992) i vägtrafiklagen

Hänvisning till kapitel görs endast om
paragrafnumreringen börjar på nytt i varje
kapitel (28 kap. 1 § i strafflagen)

SrRegl

30 §

Laggranskningen

Ett förslag till lag eller förordning skall sändas till justitieministeriet för granskning, om inte något annat oundvikligen följer av att ärendet är brådskande. Ett förslag till förordning behöver dock inte sändas för granskning, om ärendet är av ringa allmän betydelse.

Riksdagsbehandlingen

- Förslag om stiftande av lag väcks i riksdagen genom en regeringsproposition eller genom en riksdagsledamots lagmotion. (GrL 70 §)
- Lagförslag tas upp till två behandlingar i plenum sedan det utskott som berett saken har gett sitt betänkande (GrL 72 §)
- Lagar som stiftas i grundlagsordning (GrL 73 §)
- Kontroll av grundlagsenligheten (GrL 74 §)

Grundlagens betydelse

- GrL 80 §: Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag.
- Grundlagsutskottet kontrollerar lagarnas grundlagsenlighet. Regeringen ska behandla frågan i propositionerna ("Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning")
- Terminologi och standardfraser finns i grundlagsutskottets betänkanden och utlåtanden.
- GrL 106 §: Grundlagen har företräde.

Grundläggande fri- och rättigheter

- GrL 2 kap. bygger på 1995 års reform av RF (vissa språkliga ändringar gjordes i den svenska texten)
- Binder också lagstiftaren
- Principen om att undvika s.k. undantagslagar

Några viktiga principer

- GrL 2 §:
 - Rättsstatsprincipen (All utövning av offentlig makt ska bygga på lag)
 - Legalitetsprincipen (I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas)
- Jämlikhet
- Maktens tredelninglära (3 §)
- Den straffrättsliga legalitetsprincipen
- Skyddet av förvärvade rättigheter
- Förutsebarhet (Skyddet av berättigade förväntningar/Luottamuksen-suoja)
- Ne bis in idem

Förordningsmakten

GrL 80 §

- Republikens president, statsrådet och ministerierna kan utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag.
- Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag ska utfärdas genom lag.
- Bestämmelser om skatter och avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter till staten ska utfärdas genom lag (81 §)
- Myndighetsföreskrifter (80 § 2 mom.)

Stadfästelse och publicering

- **Stadfästelse av lagar (GrL 77 §)**
Presidenten har suspensiv vetorätt
- **Publicering och ikraftträdande (GrL 79 §)**
Lagar och andra författningar kan inte träda i kraft förrän de har publicerats
- **Landskapslagar antagna av Ålands lagting**
stadfästs inte, men föredras för presidenten som har vetorätt på vissa grunder.

President-, statsråds- och ministerieförordningar

- Statsrådet utfärdar förordningar, om inte något annat uttryckligen anges i bemyndigandet
- Presidenten fattar beslut på föredragning efter behandling vid statsrådets allmänna sammanträde (gäller inte Ålandsärenden)
- Ministern beslutar om utfärdande av ministerieförordningar

Genomförande av fördrag och EU-rätt

- Riksdagens godkännande behövs för fördrag som hör till området för lagstiftningen (GrL 94 §)
- Lagar om ikraftträdande (95 §)
- "Inskränkt grundlagsordning" (95 § 2 mom.)

- EU-förordningar har direkt tillämplighet – direktiv måste genomföras (transponeras). Ett direktiv är i sig inte ett bemyndigande att utfärda förordning.

Ålands landskapslagar

- Lagtingets lagstiftningsbehörighet bygger på självstyrelselagen för Åland
- Lagstiftningskompetensen är delad mellan riksdagen och lagtinget (enumerationsprincipen)
- Självstyrelselagen är en lag av grundlagsnatur
- Ålandsdelegationen ger utlåtanden om landskapslagarna. JM föredrar för presidenten

Bättre lagstiftning (Better Regulation) Smidigare lagstiftning (Sujuvampaan lainsäädäntöön)

- Språket i lagar och andra författningar
- Begriplighet
- Regelförenkling (Kiss – keep it short and simple)
- Förutsebarhet
- Konsekvensbedömningar (administrative burden)
- Klarspråk

BEGRIPLIGHET

(Fritt efter Britt-Louise Gunnarsson)

YTSPRÅKLIG NIVÅ

(Läsbarhet)

Ordval

Syftningar (Syntax)

Meningsbyggnad

DJUPSTRUKTURER

(Begriplighet)

Innehållet / abstraktionsnivå

(Läsarens förmåga att känna igen sin egen verklighet)

Informationsmängd

Textstrukturer

(Disposition)